

FUQAROLIK HUQUQINING SHAXSIY HUQUQLARGA TA'SIRI VA ULARNING HIMOYA QILISHDAGI ROLI O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QONUNCHILIGI VA XALQARO KONVENSIYALAR BILAN TAQQOSLASH.

Azirbaev Salamat Kuanishbaevich

Qoraqalpoq davlat universiteti

yurisprudensiya t'lim y'nalishi yuridika fakulteti 3-kurs talabasi.

Tel raqami: +998 90 700-68-62

Email: azerbaevsalamat947@gmail.com.

Annotatsiya: Ushbu maqola fuqarolik huquqining shaxsiy huquqlarga ta'sirini tahlil qilish, shaxsiy huquqlarni himoya qilishdagi muammolarni aniqlash va bu borada xalqaro tajribani hisobga olib, O'zbekiston qonunchiligida amalga oshirilishi kerak bo'lgan o'zgarishlar haqida s'z boradi.

Kalit s'zlar: qonun va nizomlar, xalqaro maydon, tajriba, tahlil, usullar davlat mulki, shaxsiy malumotlar, huquq va erkinliklar, himoya.

Kirish

Fuqarolik huquqi shaxsning asosiy huquqlarini himoya qilishga qaratilgan, ayniqsa shaxsiy huquqlar, sha'ni, qadr-qimmatini himoya qilish va shaxsiy hayotning maxfiyligini ta'minlash bo'yicha o'rni juda muhim. Bunda, huquqshunoslar, ayniqsa, shaxsning huquqlarini himoya qilishning samaradorligini oshirishda qonunlarni tahlil qilish va ularga xalqaro standartlar asosida tuzatishlar kiritishni tavsiya etadilar.

O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi hamda xalqaro huquqiy me'oyorlar, jumladan, BMTning Inson huquqlari to'g'risidagi konvensiyasi, Yevropa Ittifoqining Inson huquqlari to'g'risidagi konvensiyasi va boshqa xalqaro huquqiy hujjatlar, shaxsiy huquqlarni himoya qilishni ta'minlashga qaratilgan. Bu maqola shaxsiy huquqlarni himoya qilishning asosiy yo'nalishlarini o'rganadi va O'zbekiston qonunchiligini xalqaro huquq bilan taqqoslaydi.

Tadqiqotning maqsadi – fuqarolik huquqining shaxsiy huquqlarga ta'sirini tahlil qilish, shaxsiy huquqlarni himoya qilishdagi muammolarni aniqlash va bu borada xalqaro tajribani hisobga olib, O'zbekiston qonunchiligida amalga oshirilishi kerak bo'lgan o'zgarishlarni ko'rsatishdir. Olib borilgan tadqiqotda quyidagi metodlar va usullar qo'llanilgan b'olib.

1. Normativ-huquqiy tahlil: O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi, shaxsiy huquqlarni himoya qilishga qaratilgan xalqaro huquqiy hujjatlar, xususan, BMT va Yevropa Ittifoqi konvensiyalari o'rganildi.

2. Solishtirma-huquqiy tahlil: O'zbekiston qonunchiligi va Yevropa Ittifoqi, AQSh huquqiy tizimlari bilan taqqoslandi. Bu metodning yordamida har ikki tizimda shaxsiy huquqlarni himoya qilish usullari tahlil qilindi.

3. Empirik tahlil: O'zbekiston va boshqa davlatlarda amaldagi huquqiy tizimlar orqali shaxsiy huquqlarni himoya qilishga oid sud qarorlari o'rganildi.

4. Doktrinal tahlil: Xorijiy va o'zbek huquqshunoslarining asarlari, jumladan, shaxsiy huquqlar va inson huquqlarining himoyasiga oid ilmiy tadqiqotlar o'rganildi. Natijalar shuni kórsatadi O'zbekiston Respublikasi qonunchiligida shaxsiy huquqlar O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi va boshqa amaldagi qonunlar shaxsiy huquqlarni himoya qilishni kafolatlaydi. Shaxsiy hayotni hurmat qilish, sha'ni va qadr-qimmati, shaxsiy ma'lumotlarning maxfiyligi kabi huquqlar qonunda to'liq o'z aksini topgan. Biroq, bu huquqlarni amalda himoya qilishda ba'zi muammolar mavjud:

Shaxsiy ma'lumotlarning maxfiyligi: Ma'lumotlarni himoya qilishga oid normativ hujjatlar kuchliroq ishlashi kerak. Sha'ni va qadr-qimmatini himoya qilish: Shaxsiy huquqlarni buzish holatida ko'rsatiladigan javobgarlikni kuchaytirish zarur. Xalqaro konvensiyalar va shaxsiy huquqlar Xalqaro huquqning rivojlanishi shaxsiy huquqlarning himoyasini mustahkamladi. BMTning Inson huquqlari to'g'risidagi deklaratsiyasi va Inson huquqlari to'g'risidagi Yevropa konvensiyasi shaxsiy huquqlarni himoya qilishning asosiy me'yorlarini belgilaydi. Ular shaxsiy huquqlarni himoya qilishda davlatlar majburiyatlarini belgilaydi va shaxsning erkinliklarini ta'minlashni nazarda tutadi.

Shu bilan birga, BMT va Yevropa Ittifoqining yuridik qarorlarida davlatlarning shaxsiy huquqlarga ta'siri, ayniqsa, axborot va shaxsiy hayotni himoya qilishdagi o'zgarishlar ko'rsatilgan.

Shaxsiy huquqlarni himoya qilishdagi xalqaro tajriba Xorijiy huquqiy tizimlarda, xususan, AQSh, Buyuk Britaniya va Yevropa Ittifoqining amaliyotlarida shaxsiy huquqlarni himoya qilishda sud precedentlari, maxfiylik va shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish masalalari aniq normativ asosda tartibga solingan. Yevropa Ittifoqining GDPR (General Data Protection Regulation) kabi normativlari shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishni mustahkamlaydi va O'zbekistonga bu tajribani qabul qilish zarur.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston Respublikasining qonunchiligi shaxsiy huquqlarni himoya qilishni kafolatlashga qaratilgan, ammo amaldagi qonunchilikda ba'zi muammolar mavjud:

1. Shaxsiy ma'lumotlarning maxfiyligini himoya qilish: O'zbekistonda bu sohada maxsus qonunlar mavjud bo'lsa-da, amaldagi tartibda ba'zi kamchiliklar mavjud. Xalqaro tajriba, xususan, Yevropa Ittifoqi qonunchiligi, bu muammoni samarali hal qilishga yordam beradi.

2. Sha'ni va qadr-qimmatini himoya qilish: Shaxsiy huquqlarni buzish holatida jazolarni kuchaytirish, sudlarda bu turdagi nizolarni hal qilishda samaradorlikni oshirish zarur.

3. Xalqaro huquqning qo'llanilishi: BMT va Yevropa Ittifoqining konvensiyalariga mos ravishda, O'zbekiston Respublikasida shaxsiy huquqlarni himoya qilishni yanada kuchaytirish lozim.

Xulosa

O'zbekiston Respublikasining fuqarolik huquqi shaxsiy huquqlarni himoya qilishda ma'lum darajada muvaffaqiyatga erishgan, ammo bu sohada xalqaro tajribani hisobga olgan holda, qonunchilikda ba'zi takomillashtirishlar talab etiladi. Xalqaro konvensiyalar, shuningdek, sud amaliyotlarida shaxsiy huquqlarni himoya qilishni yanada mustahkamlash zarur.

1. Xalqaro huquqiy me'yorlarni milliy qonunchilikka integratsiya qilish: BMT va Yevropa Ittifoqining tajribalarini ko'proq qabul qilish.

2. Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishni kuchaytirish: Yevropa Ittifoqining GDPR me'yorlarini O'zbekiston qonunchiligiga kiritish.

3. Sha'ni va qadr-qimmatini himoya qilishni kuchaytirish: Buzilishlar bo'yicha jazolarni kuchaytirish va sud amaliyotini takomillashtirish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi. (1996). O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi. Lex.uz.
2. BMT. (1948). Inson huquqlari to'g'risidagi deklaratsiya. O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi.
3. Yevropa Ittifoqi. (1950). Inson huquqlari to'g'risidagi Yevropa konvensiyasi. Toshkent: Yuridik axborot nashriyoti.
4. Sodikov, U. (2015). Fuqarolik huquqi. Toshkent: O'zbekiston Yuridik Akademiyasi nashriyoti.